

Polt Péter

A letartóztatás indokoltsága és tartama az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata alapján

A Magyarországon több mint harminc éve kihirdetett és az Európa Tanács égisze alatt született Emberi jogok európai egyezménye¹ (a továbbiakban: Egyezmény) az alapvető jogok védelmének egyik legmeghatározóbb nemzetközi dokumentumává vált, különösen Európában. Jelentősége leginkább abban mutatkozik meg, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJB/Bíróság) az Egyezményen alapuló esetjoga alapjaiban befolyásolja a részes államok jogalkalmazását, így a magyar büntető-igazságszolgáltatást is.

Az első generációs alapjogok közül a „legértékesebb alapjogként”² értékelt szabadsághoz és biztonsághoz való jog az Egyezmény 5. cikkében nyert elismerést, az érvényesülésének zálogát jelentő garanciák pedig megjelennek a magyar alapjogi normában is. Mind az Egyezmény, mind az Alaptörvény generális jelleggel deklarálja, hogy mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. A szabadsághoz és biztonsághoz való jog nem abszolút jellegéből következően az alapjogi rendszer korlátozható alapvető jogai közé tartozik, amelynek garanciáit – a többi korlátozható alapvető joghoz hasonlóan – a szükségességi és arányossági teszt biztosítja.³ A szabadsághoz és biztonsághoz való jog korlátozásának módja és feltételei az Egyezményben és az Alaptörvényben is megtalálhatók. Amíg ugyanakkor az Egyezmény az önkényes és jogellenes fogva tartás tiltása mellett a szabadsághoz való jog

¹ Az Egyezmény Rómában 1950. november 4. napján kelt és 1953. szeptember 3. napján lépett hatályba. Hazánkban az 1993. évi XXXI. törvény hirdette ki, amely 1992. november 5. napjától hatályos.

² SÁRI 2005: 98.

³ Lásd: WELLER 2018: 168.

korlátozásának egyes eseteit, köztük a letartóztatást külön is nevesíti, addig az Alaptörvény általános elvként rögzíti, hogy a szabadságától megfosztani valakit kizárólag törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján lehet.⁴

A büntetőeljárásokat érintően az Alaptörvényben rögzített alkotmányos kereteket a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) tölti meg tartalommal, amely az Alapvető Rendelkezések között az emberi méltóság tiszteletben tartását, valamint szabadsághoz, személyi biztonsághoz fűződő jog biztosítását hangsúlyozza, és az alapvető jogok korlátozásával kapcsolatban a törvényes ok és mód mellett a szükségesség és arányosság elvét emeli ki. Az eljárásjogi törvény rendelkezései értelmében a terheltnek joga van arra, hogy szabadlábban védekezzen, azonban a büntetőeljárás eredményes lefolytatása és az állam büntetőigényének érvényesítése érdekében szükségessé válhat a szabadsághoz való jogának korlátozása és vele szemben személyi szabadságot érintő kényszerintézkedés elrendelése.

A Be. -ben meghatározott személyi szabadságot érintő kényszerintézkedések közül a szabadsághoz való jogot a legsúlyosabb mértékben a letartóztatás érinti, amely lényegében teljes szabadságelvonnással jár. Tekintettel arra, hogy a letartóztatás az Egyezmény 5. cikkében is oltalmazott alapvető jogot – egyébként legitim célokból – korlátozza, az Egyezményben vállalt kötelezettségek ellenőrzésére hivatott EJEB több, Magyarországot érintő ügyben is vizsgálta a letartóztatás időtartamának észszerűségét és a letartóztatás alapjául szolgáló indokok elfogadhatóságát.

A letartóztatás magyar eljárásjogi törvényben meghatározott általános feltételei – amelyek egyébiránt valamennyi személyi szabadságot érintő kényszerintézkedés tekintetében alkalmazandók – konjunktívak, ebből következően valamennyi feltétel fennállása szükséges a letartóztatás alkalmazásához. A legsúlyosabb kényszerintézkedés objektív általános feltétele a megalapozott gyanú léte (és annak közlése a terhelttel) vagy – értelemszerűen az eljárás bírósági szakaszában – a vádemelés megtörténte. Az EJEB gyakorlatát érintően fontos kiemelni, hogy a Bíróság a tartós fogva tartás törvényessége sine qua non feltételének tekinti a megalapozott gyanú fennállását, azonban az X.Y. kontra Magyarország ügyben külön kiemelte, hogy a megalapozott gyanú nem azonos az ítéleti bizonyossággal.⁵ Ebből következően a kényszerintézkedés

⁴ Emberi jogok európai egyezménye 5. cikk 1. bekezdés; Alaptörvény IV. cikk (1) és (2) bekezdése.

⁵ X.Y. kontra Magyarország ügy (43888/08. sz. kérelem), 37. bekezdés.

alkalmazásának nem feltétele, hogy az eljárás tárgyát képező bűncselekmény elkövetése kétséget kizáróan bizonyítható legyen.

A letartóztatás másik – sokkal inkább szubjektív – feltételében, amely bírói mérlegelésen alapul, a szükségesség és arányosság elve jelenik meg. Ebben az esetben azt kell vizsgálni, hogy a letartóztatás az azzal elérni kívánt célhoz szükséges-e, illetve e cél más módon nem biztosítható-e.⁶

A Bíróság a Baksza kontra Magyarország ügyben egyértelműen azon az állásponton volt, hogy önmagában a megalapozott gyanú léte – különösen bizonyos idő elteltét követően – nem elegendő. A letartóztatás fenntartásához egyéb olyan indokok is szükségesek, amelyek a Bíróság megfogalmazásában „relevánsak és elegendők”, és amelyek fennállását a nemzeti bíróságok különös gondossággal vizsgálták.⁷ Ennek megfelelően a részes államok bíróságainak sztereotip indokolásai, amelyek nélkülözik például a konkrét veszélyek valószínűsítését, nem felelnek meg az Egyezményben támasztott elvárásoknak, és az 5. cikk megsértését alapozhatják meg.⁸

A Be.-ben a személyi szabadságot érintő kényszerintézkedéseket érintően meghatározott különös feltételek közül akár már egy fennállása is alapjául szolgálhat a letartóztatás alkalmazásának. Az alapvető jogi vizsgálódás szempontjából jelentősége van annak is, hogy mindhárom különös feltétel alapulhat tényeken (ilyenkor a jogalkalmazók már megtörtént eseményeket értékelnek), illetve feltételezéseken is (amikor a jogalkalmazó valamilyen nemkívánatos jövőbeni eseményre következtet a rendelkezésre álló adatok alapján).⁹

A letartóztatás egyik lehetséges különös feltétele a terhelt jelenlétének biztosítása a büntetőeljárásban. E feltétel megállapítása alapulhat tényeken, amennyiben a gyanúsított vagy vádlott megszökött, szökést kísérelt meg, illetve a hatóságok elől elrejtőzött, illetve azon a feltételezésen is, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján mindezek veszélyére lehet következtetni. A jogalkalmazási gyakorlat alapján a szökés veszélyére utalhatnak a terhelt személyi körülményei közül például a szocializálódottság hiánya, a rendezetlen egzisztenciális körülmények, a hajléktalan életmód, a külföldi kötődés és külföldi kapcsolatok léte, illetve a büntetett előélet. A személyi körülményeken kívül az eljárás tárgyát képező bűncselekmény tárgyi súlya vagy a szervezett bűnözésre utaló jegyek is alkalmasak lehetnek a szökés veszélyének megállapítására. A bűncselekmény

⁶ Be. 276. § (1) bekezdése alapján.

⁷ Baksza kontra Magyarország (59196/08. sz. kérelem), 34. bekezdés.

⁸ Baksza kontra Magyarország (59196/08. sz. kérelem), 38. bekezdés.

⁹ Be. 276. § (2) bekezdése alapján.

tárgyi súlya és a várható szabadságvesztés tartama azonban önmagában – más releváns körülmény fennállása nélkül – nem vezethet a szökés reális veszélyének megállapíthatóságához, ezt mind a hazai bírói gyakorlat, mind az EJEB ítéletei is alapvető elvként rögzítik.¹⁰

A magyar jogalkalmazási gyakorlat a szökés, elrejtőzés reális veszélyét rendszerint megállapítja abban az esetben is, ha a terheltet elfogatóparancs útján sikerült kézre keríteni. Az EJEB ítélkezési gyakorlata ezt nem feltétlenül támasztja alá: a Bíróság a Bandur kontra Magyarország ügyben ugyanis az elfogatóparancs útján kézre kerített terhelt esetében nem tartotta megállapíthatónak a szökés veszélyét. Az ítélet szerint az EJEB figyelembe vette a terhelt büntetlen előéletét, családfenntartó szerepét, rendezett egzisztenciális körülményeit, valamint különösen azt a körülményt, hogy a terhelt gépjárművezetőként dolgozott, ami igazolta a külföldön tartózkodás indokoltságát. A Bíróság az ítéletében kiemelt jelentőséget tulajdonított annak is, hogy a terhelt önként jelentkezett a hatóságoknál, amikor értesült a vele szemben kibocsátott elfogatóparancsról.¹¹ A szökés veszélyét csökkentik tehát a rendezett egzisztenciális körülmények, a terhelt büntetlen előélete, de emellett ilyen következtetés levonására adhat alapot a vallásos meggyőződés, a rossz egészségügyi állapot vagy a megbánó és hatóságokkal együttműködő magatartás tanúsítása is. Az említett EJEB-ítélettel összefüggésben mindazonáltal fontos kiemelni: az abban hivatkozott körülmények közül álláspontom szerint ténylegesen kiemelt jelentősége annak van, hogy a terhelt végül önként jelentkezett a hatóságoknál. Ezt a tényt általában a magyar jogalkalmazók is nagy nyomattal szokták figyelembe venni akkor, amikor a kényszerintézkedés alkalmazásáról döntenek.

A letartóztatás célja a bizonyítás megnehezítésének vagy megghiúsításának megakadályozása is lehet. A kollúzió veszélye fennáll, ha a terhelt valamely büntetőeljárásban részt vevő vagy más, az eljárás szempontjából jelentőséggel bíró személyt megfélemlített vagy jogellenesen befolyásolt, illetve ha tárgyi bizonyítási eszközt, elektronikus adatot vagy vagyonekobjazás alá eső dolgot megsemmisített, meghamisított vagy elrejtett. Hasonlóan a szökés,

¹⁰ A BH 2007.403. szerint: „a bűncselekmény – büntetési tételben megnyilvánuló – tárgyi súlya csak a konkrét ügy speciális jellemzőivel együtt jut szerephez, illetve ad ilyen következtetésre alapot. A tárgyi súly kapcsán önmagában a (Btk. Általános és Különös Része szerinti) jogalkotói értékelés nem biztosít az előzetes letartóztatás indokoltságára önálló következtetési alapot.”

¹¹ Bandur kontra Magyarország ügy (50130/12. sz. kérelem), 64–67. bekezdés.

elrejtés veszélyéhez, ebben az esetben is elegendő lehet e következményeknek a veszélyét megállapítani, ekkor azonban vizsgálni kell azt is, hogy a kollúziós cselekményt milyen célból fejtették ki. A kényszerintézkedés indokltsága csak abban az esetben állapítható meg, ha a cél a bizonyítás megheíúsítása volt, és ezt az objektív körülmények is lehetővé tették volna.

A feltételezés – a reális veszély megállapítása – minden esetben kizárólag a büntetőeljárás keretében beszerzett adatokra, információkra épülhet. Ezzel összefüggésben érdemes röviden megvizsgálni azt is, hogy a letartóztatás alapjául szolgáló adatokat a terhelt (illetve a védője) mennyiben jogosult megismerni, a nyomozás érdekét ugyanis sok esetben – különösen az eljárás elején – bizonyos információk visszatartása szolgálja. Az EJEb ezzel összefüggésben a Gál kontra Magyarország ügyben kifejtette, hogy a bűnügyi nyomozások hatékony lefolytatása érdekében szükséges lehet az eljárás során beszerzett információk, adatok egy részének titokban tartása a terhelt és a védelem előtt, ezzel ugyanis meg lehet akadályozni a bizonyítékok esetleges manipulálását. A Bíróság azonban hozzátette, hogy ez az igazságszolgáltatási érdek nem eredményezheti a védelemhez való jog lényeges korlátozását, valamint a szabadságelvonással szembeni garanciák körében megkövetelt fegyveregyenlőség elvének megsértését. Ezért a Bíróság álláspontja szerint azon adatokat, amelyek a letartóztatás törvényességének megítéléséhez nélkülözhetetlenek, megfelelő formában elérhetővé kell tenni a terhelt és védője számára.¹² A Bíróság a Bandur kontra Magyarország ügyben azt is megállapította, hogy a fegyveregyenlőség elve nem érvényesül akkor, ha a védőtől megtagadják a nyomozás irataihoz való hozzáférést, és ez megakadályozza a fogva tartás jogszerűségének hatékony megtámadását.¹³

A letartóztatás elrendelése vagy fenntartása a bűnisméltés lehetőségének megakadályozás érdekében is szükséges lehet, ha a terhelt a gyanúsított kihallgatását követően az eljárás tárgyát képező bűncselekményt folytatta, vagy a gyanúsított kihallgatását követően elkövetett újabb, szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmény miatt gyanúsítottként hallgatták ki. A bűnisméltés veszélye továbbá azon a feltételezésen is alapulhat, hogy a terhelt a megkísérelt vagy előkészített bűncselekményt véghez vinné, az eljárás tárgyát képező bűncselekményt folytatná, vagy szabadságvesztéssel büntetendő újabb bűncselekményt követne el.

¹² Gál kontra Magyarország ügy (62631/11. számú ügy), 42. bekezdés.

¹³ Bandur kontra Magyarország ügy (50130/12. sz. kérelem), 79. bekezdés.

A hazai bírói gyakorlat a bűnisméltés veszélyét tipikusan a terhelt büntetett előéletére, a büntetőeljárás hatálya alatt történt elkövetésre, a sértett sérelmére folyamatos vagy többszöri bűnelkövetésre, illetve a kedvezőtlen életberendezkedésre, a bűnözői életmódra utaló karakterjegyek kialakulására figyelemmel állapítja meg.¹⁴ Ezzel szemben a bűnisméltés reális és közeli veszélyét csökkenti az alkalomszerű vagy indulati elkövetés, a beismerő vallomás tétele vagy a büntetlen előélet is.

A Bíróság az ítéleteiben a bűnisméltés veszélyének megállapíthatóságával összefüggésben következetesen azt az álláspontot képviseli, hogy a veszély valószínűségét az ügy körülményei, a terhelt személyi múltja és személyiségének egyes aspektusai alapján kell megítélni. Az A.B. kontra Magyarország ügyben például arra az álláspontra helyezkedett, hogy a bűncselekmény folytatólagos jellege nem szükségszerűen vonja maga után a bűnisméltés veszélyét.¹⁵ A Bíróság nem tartotta továbbá megállapíthatónak a bűnisméltés veszélyét abban az esetben sem, amikor a hazai bíróság arra alapozta e különös feltétel fennállását, hogy az egyébként büntetlen előéletű terhelt munkahellyel nem rendelkezett. Az ítélet szerint a bűnisméltés veszélyének megállapíthatóságához a terhelt büntetlen előéletére figyelemmel kidolgozottabb indokolás lett volna szükséges a konkrét ügyben.¹⁶ Megjegyzendő, az EJEB gondolatai jelentek meg a hazai másodfokú bíróság döntésében is, amely a letartóztatást megszüntető határozatában arra hivatkozott, hogy a terhelt egzisztenciális körülményei rendezettek voltak, annak ellenére, hogy munkahellyel nem rendelkezett. Ezért pusztán a hivatkozott körülményből nem lehetett arra következtetni, hogy a büntetlen előéletű terhelt hajlamos lett volna újabb bűncselekmény elkövetésére.

A letartóztatás törvényben meghatározott általános és különös feltételei, illetve az ezeket alátámasztó indokok mellett a letartóztatás időtartamának alakulása is különös jelentőséggel bír a szabadsághoz való jog érvényesülése szempontjából. Az Egyezmény mellett az Alaptörvényben és a Be. szabályai között is megjelenik, hogy az őrizetbe vett vagy letartóztatott terheltet a lehető

¹⁴ A Kúria Büntető Kollégiuma Joggyakorlat-elemző Csoportjának a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedésekkel kapcsolatos joggyakorlat vizsgálatáról szóló összefoglalója (2016.El.II.JGY.B.2.) szerint a büntetett előélet vonatkozásában „jelentősége van annak, hogy hányszor, milyen bűncselekmények miatt és mikor állt korábban a terhelt bíróság előtt, továbbá milyen büntetéseket szabtak ki vele szemben”.

¹⁵ A.B. kontra Magyarország ügy (33292/09. sz. kérelem), 8. bekezdés.

¹⁶ Nagy Gábor kontra Magyarország ügy (33529/11. sz. kérelem), 30. bekezdés

legrövidebb időn belül szabadon kell bocsátani, vagy bíróság elé állítani, és a hatóságoknak törekedniük kell arra, hogy a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés a lehető legrövidebb ideig tartson.¹⁷

Az előzőekben említett kötelezettség egyik garanciáját a magyar eljárásjogi törvénynek a letartóztatás felső időtartamára vonatkozó szabályozása adja, amely a büntetőeljárás tárgyát képező bűncselekmény büntetési tételének felső határa és annak alapján tartalmaz eltérő szabályokat, hogy az eljárás nyomozati vagy bírósági szakaszban van-e. Külön említést érdemel, hogy a 2022. március 1. napjától hatályos szabályok szerint – kizárólag a vádemelés követően – a törvényben meghatározott esetekben az általános felső határhoz képest a letartóztatás további egy évvel meghosszabbítható.¹⁸

A letartóztatás felső tartama tekintetében mindenképpen említésre méltó az Alkotmánybíróság 10/2021. (IV. 7.) AB határozata, amely megállapította a Be. 298. § (2) bekezdése a) pontja Alaptörvény-ellenességét, ezért az Alkotmánybíróság e rendelkezést 2021. szeptember 30. napjával megsemmisítette. A hivatkozott szabály értelmében az életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt folyamatban lévő büntetőeljárásban a terhelttel szemben elrendelt letartóztatás időtartamának nem volt felső határa, amit a büntetőeljárás törvény 2013. évi módosítása tett lehetővé.¹⁹ Az Alkotmánybíróság megállapítása szerint nincs olyan kényszerítő ok, amely indokát adhatná annak, hogy bizonyos esetben a letartóztatás felső tartam nélkül fenntartható legyen. A határozat okfejtése szerint ugyanis, ha a terhelt letartóztatása mellett húzódik el a büntetőeljárás, az nem a terheltnek felróható. Ebből következően pedig az észszerű fogva tartási idő túllépése a bűnüldözés kockázatának a terheltre történő telepítését is jelenti, ami alkotmányosan nem megengedett.²⁰

Az EJEB több ítéletében is foglalkozott a letartóztatás észszerű időtartamával.²¹ A Bíróság valamennyi ügyben azonos módon kifejezésre juttatta,

¹⁷ Egyezmény 5. cikk 3. bekezdése, Alaptörvény IV. cikk (3) bekezdése, Be. 279. § (1) bekezdése.

¹⁸ Be. 298. §-ának (4) bekezdése alapján.

¹⁹ Az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódó más törvények módosításáról szóló 2013. évi CLXXXVI. törvény.

²⁰ 10/2021. (IV. 7.) AB határozat [48] és [51] bekezdése.

²¹ Lásd például: Nagy Gábor kontra Magyarország ügy (33529/11. sz. kérelem), Baksza kontra Magyarország ügy (59196/08. sz. kérelem), Szepesi kontra Magyarország ügy (7983/06. sz. kérelem), Ciprian Corneanu kontra Magyarország ügy (45021/20. számú ügy).

hogy a letartóztatás észszerű tartama nem határozható meg absztraktnan, az minden esetben a konkrét büntetőügy sajátosságaitól és a terhelt személyi körülményeitől függ. Mindazonáltal elhúzódó fogva tartás és az Egyezmény megsértése nem állapítható meg akkor, ha a közérdek indokolja a fogva tartás meghosszabbítását, és e tekintetben még az ártatlanság vélelme – mint a büntetőeljárás meghatározó alapelve – sem írhatja felül a közérdeket.²²

Az EJEB által a Baksza kontra Magyarország ügyben kifejtettek szerint a nemzeti bíróságokat terheli annak biztosítása, hogy a letartóztatás az észszerű időtartamot ne haladja túl. A részes államok bíróságai ennek úgy tehetnek eleget, ha különös gondossággal vizsgálják mindazon tényeket, amelyek az egyéni szabadság tiszteletben tartására vonatkozó szabálytól való eltérést igazoló közérdek valódi követelményének fennállása mellett vagy ellen szólnak. Fontos követelmény, hogy a megállapított tényeket a határozat indokolásában is meg kell jeleníteni.²³

Ennek azért van kiemelt jelentősége, mert az EJEB a határozatokban foglalt indokok, valamint a terhelt és védője fellebbezéseiben előadottak alapján döntheti el, hogy az Egyezmény 5. cikkének 3. bekezdését megsértették-e. A Nagy Gábor kontra Magyarország ügyben a Bíróság hozzátette, hogy a hatóságoknak minden, még a legrövidebb tartamú fogva tartás indokoltságát is meggyőzően kell bizonyítaniuk.²⁴

A Bíróság az A.B. kontra Magyarország ügyben kifejtette, hogy az 5. cikk 3. bekezdése alapján a terhelt szabadlábra helyezéséről vagy a fogva tartásáról rendelkező határozat meghozatalakor a bíróságok kötelesek megfontolni a terhelt bíróság előtti megjelenését biztosító alternatív intézkedéseket. Az 5. cikk ugyanis nemcsak azt a jogot biztosítja a terhelt számára, hogy észszerű időn belül tárgyalást tartsanak az ügyében vagy szabadlábra helyezték, hanem azt is, hogy a szabadlábra helyezés olyan feltételekhez köthető legyen, amelyek a terhelt tárgyaláson való jelenlétét biztosítják. A Bíróság hangsúlyozta, hogy ez a rendelkezés nem jelent opcionális lehetőséget a bíróságok számára abban a tekintetben, hogy tárgyalást tartsanak vagy szabadlábra helyezték a terheltet, hanem a rendelt célja az, hogy a vádlott ideiglenes szabadlábra helyezését biztosítsa, ha a szabadságelvonás már nem észszerű.²⁵

²² Lásd például: Gál kontra Magyarország ügy (62631/11. számú ügy), 39. bekezdés.

²³ Baksza kontra Magyarország ügy (59196/08. sz. kérelem), 34. bekezdés.

²⁴ Nagy Gábor kontra Magyarország ügy (33529/11. sz. kérelem), 25. bekezdés.

²⁵ A.B. kontra Magyarország ügy (33292/09. sz. kérelem), 28. bekezdés.

Az EJEB több elé került ügyben vizsgálat tárgyává tette, hogy a terhelt egészségügyi állapota megalapozhatja-e a letartóztatás elrendelésének mellőzését, avagy a letartóztatás megszüntetését. Az X.Y. kontra Magyarország ügyben hozott ítéletben kimondta: az Egyezmény 5. cikkének 3. bekezdése nem értelmezhető oly módon, hogy a letartóztatás hatálya alatt álló terhelt kedvezőtlen egészségi állapotára figyelemmel a nemzeti hatóságok kötelesek lennének a terheltet szabadlábra helyezni. Mindazonáltal a hivatkozott ügyben a Bíróság szerint a terhelt romló egészségi állapotára és az időmúlásra figyelemmel a letartóztatás már nem szolgálta az észszerű időn belül történő bíróság elé állítás célját.²⁶

A letartóztatás elrendelésére, illetve fenntartására vonatkozó eljárási szabályai közül ugyancsak garanciális jelentőséggel bírnak azon rendelkezések, amelyek a letartóztatás feltételei fennállásának ülésen történő vizsgálatát írják elő. Így a Be. alapján abban az esetben, ha az indítvány tárgya a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés elrendelése, illetve a letartóztatás meghosszabbítása új körülményre történő hivatkozás és az elrendelésétől számított hat hónapot meghaladó meghosszabbítása esetén, ülést kell tartani.²⁷ Emellett a Be. biztosítja azt a jogot az ügyésznek, továbbá a terhelt és védője számára, hogy a letartóztatás megszüntetése, illetve enyhébb kényszerintézkedés elrendelése iránt indítványt terjesszen elő, amelyről a bíróságnak érdemben, határozathozatal mellett kell döntenie.²⁸

Az Egyezmény 5. cikkének 4. bekezdése biztosítja, hogy a letartóztatottak eljárást indítsanak azon eljárásjogi vagy anyagi jogi feltételek fennállásának bírósági felülvizsgálata céljából, amelyek a szabadságtól való megfosztás törvényességét biztosítják. A Bíróság a Nagy Gábor kontra Magyarország ügyben az Egyezmény hivatkozott rendelkezését érintően kifejtette, hogy az eljárásnak bírósági jellegűnek kell lennie, és az adott szabadságelvonás típusának megfelelő garanciát kell biztosítania. A határozat kiemelte továbbá, hogy a rendelkezésben rejlő eljárásjogi követelmények nem kötelezik a hatóságokat arra, hogy minden olyan esetben tárgyalást (magyar eljárásjogi szóhasználatban ülést) tartsanak, amikor a kényszerintézkedéssel összefüggésben kifogás merül fel, kivéve, ha olyan speciális körülmények állnak fenn, amelyek tárgyalás (ülés) tartását követelik meg. Ezen jogi logika szerint az EJEB megállapította a rendelkezés megsértését abban az esetben, amikor a terhelt szabadlábra

²⁶ X.Y. kontra Magyarország ügy (43888/08. sz. kérelem), 40. bekezdés.

²⁷ Be. 466. § (1) bekezdés a)–c) pontjai.

²⁸ Be. 300. § (1) bekezdése.

helyezés iránti kérelmeit kizárólag írásbeli eljárás keretében bírálták el négy hónap körüli időszakon belül. A Bíróság szerint a négy hónap nem tekinthető észszerű időköznek, ráadásul a vizsgált ügyben a kirendelt védő jelenléte nélkül került sor a letartóztatás elrendelésére, és a bíróságok nem vették figyelembe a terhelt által előterjesztett, a szabadlábra helyezés mellett szóló érveket sem. Emellett a kirendelt védőt nem tájékoztatták megfelelő időben a fogva tartás meghosszabbításáról szóló indítványról, illetve egy másik alkalommal a bíróság nem várta meg a fogva tartás meghosszabbításával kapcsolatosan a védelem észrevételeit sem. A Bíróság szerint e körülmények összességükben ez Egyezmény 5. cikke 4. bekezdésének megsértését eredményezték.²⁹

Az EJEB Magyarországot elmarasztaló ítéletei közül a Gál kontra Magyarország ügy tekinthető alapvetőnek, mivel a Bíróság az újabb döntéseiben gyakran erre a döntésre hivatkozva állapítja meg az Egyezmény megsértését. Megállapítható ugyanakkor, hogy az újabb döntésekben a Bíróság – éppen a saját korábbi határozatában írtakkal ellentétben – nem adja részletes indokát a konkrét magyar büntetőügyekre vonatkoztatva, hogy miben nyilvánul meg az Egyezmény megsértése. Abban azonban az EJEB és a hazai bírói gyakorlat is egyetért, hogy a letartóztatás nem eredményezhet önkényes vagy indokolatlan szabadságtól való megfosztást, és nem jelenthet megelőlegezett büntetést, ugyanakkor hozzá kell járulnia az állam büntetőigényének eredményes érvényesítéséhez.

Felhasznált irodalom

SÁRI János (2005): *Alapjogok. Alkotmánytan II.* Budapest: Osiris Kiadó.

WELLER Mónika (2018): *Emberi Jogok Európai Egyezménye.* In LAMM Vanda (szerk.): *Emberi jogi enciklopédia.* Budapest: HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft.

Jogforrások

10/2021. (IV. 7.) AB határozat

A.B. kontra Magyarország ügy (33292/09. sz. kérelem)

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény

²⁹ Nagy Gábor kontra Magyarország ügy (33529/11. sz. kérelem), 44–48. bekezdése.

A Kúria Büntető Kollégiuma Joggyakorlat-elemző Csoportjának a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedésekkel kapcsolatos joggyakorlat vizsgálatáról szóló összefoglalója (2016.El.II.JGY. B.2.)

Az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódó más törvények módosításáról szóló 2013. évi CLXXXVI. törvény

Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény

Baksza kontra Magyarország ügy (59196/08. sz. kérelem)

Bandur kontra Magyarország ügy (50130/12. sz. kérelem)

BH 2007.403.

Ciprian Corneanu kontra Magyarország ügy (45021/20. számú ügy)

Emberi jogok európai egyezménye, 1950. november 4.

Gál kontra Magyarország ügy (62631/11. számú ügy)

Nagy Gábor kontra Magyarország ügy (33529/11. sz. kérelem)

Szepesi kontra Magyarország ügy (7983/06. sz. kérelem)

X.Y. kontra Magyarország ügy (43888/08. sz. kérelem)